

РЕЦЕНЗИЯ

по конкурса за академичната длъжност доцент

в професионално направление 3.3. Политически науки

за конкурс, обявен от Нов български университет в ДВ бр. 41/18.05.2021 г

за кандидатурата на
гл. ас. д-р Евелина Радославова Стайкова-Милева

от проф. д-р Анна Славчева Кръстева, НБУ, Политически науки (3.3.)

‘XXI век няма да бъде доминиран от Америка или Китай, Бразилия или Индия, а от града’(с.51); ‘Градът е свят’ (с.21), ‘Градът насърчава изкуството и е изкуство’ (с.37)– тези цитати въвеждат в патоса на книгата, в очарованието на авторката от нейния предмет на изследване. Доколко книгата е успяла да ‘преведе’ очарованието на академичен език чрез концептуализация, теоретизация, изследване е предмет на настоящата рецензия. Тя е структурирана в две части – оценка на хабилитационния труд и оценка на цялостната преподавателска и изследователска дейност на д-р Евелина Стайкова.

Бих синтезирала достойнствата на хабилитационния труд *‘Градски политики и местна демокрация в началото на XXI век. Глобали тенденции, европейски перспективи и български реалности’* в няколко групи:

- Първата група е свързана с *актуалността на темата и иновативния подход*. Преди десетилетие човечеството осъществи цивилизационен преход и навлезе във фазата на урбанизацията, в която повече от половината световно население живее в градове, като тази тенденция продължава динамично да се развива. Тази възходяща тенденция непрестанно усложнява предизвикателствата пред градските политики, които трябва да търсят иновативни подходи на комплексните урбанистични, икономически, социални, културни и множество други проблеми. Д-р Стайкова подхожда комплексно към темата, като пресича две еднакво легитимни, често противоположни, но взаимно допълващи се перспективи – на местната власт и на

гражданите, на градските политики (приоритети, програми, финансиране, етапи и тенденции) и на ролята на гражданите за ревитализиране на местната демокрация.

- Втората група е свързана с *продуктивната допълнителност на епистемологичната и политологичната перспективи*: рефлексия върху понятията и концепциите за градовете, от една страна, анализ на политиките, от друга страна. Тенденциите на развитие на градовете са разгледани на глобално, европейско и българско ниво; политиките – на европейско и българско. Комплексният подход е реализация на тройната експертиза по градски политики на д-р Стайкова: като изследовател и преподавател по темата, както и като консултант – участник в екипа, консултирал Столична община по големия международен проект ‘Отворени градове’.
- Третата група са свързани с най-интересните проблематики и идеи, които д-р Стайкова откроява в изследването си. Ще отбележа някои от най-продуктивните.
 - *Концептуализацията на градовете като ключови актьори* на съвременния свят: ‘Поради концентрацията на талант, смесцията от народи и икономическите възможности в града, те се превръщат в плодородна основа за развитие на нововъведения, наука, технологии, изкуство (с.33). Градовете биват анализирани в разнообразието на техните форми – глобални хъбове, мегаполиси, градски портали, в историческите и съвременни тенденции на развитието им, в спецификите на западно- и източно-европейските градове, както и по отношение удовлетвореността на живота на жителите на градовете. Авторката се концентрира и върху политическите измерения на овладяването и овластяването на града (с.58): ‘градът се превръща в център на властта’ (с.33).
 - *Урбанизация и устойчиво развитие* е една от ключовите теми, теоретично защитена и политологично анализирана чрез анализ на политики на европейско и местно ниво. Тя носи и силно нормативно послание и предава дълбокото убеждение на автора, че градовете са водещи по пътя на по-иновативно, по-приобшаващо, по-устойчиво развитие (с. 105). Авторката проследява етапите на нарастване и усложняване на градската среда, както и новите тенденции на дезурбанизация, ‘перфориране’ структурата на града,

некомпактни структури от мрежест тип. Интересът на авторката е фокусиран към умните, зелени, отворени градове.

- *Гражданското участие* в управлението на градовете е убедително защитено като ключово за местната демокрация. Авторката тръгва от тезата на А.Маринов за гражданското участие като ограничено на местно ниво, което поражда недоверие към цялата партийна система. В интерпретацията на Е.Стайкова гражданското участие е разгърнато в по-оптимистична аналитична перспектива чрез богат набор на форми на граждански контрол и участие в местни политики, много от които се радват на голяма популярност и оказват реален ефект (с. 201) – местни референдуми, граждански инициативи, общо събрание на населението, обществен посредник, граждански организации за устойчиво развитие, обществени съвети, електронни форми на участие (онлайн петиции, жалби, комуникации с кмета по интернет, интерактивни форми на контрол и сигнали да нарушения).
- *Децентрализацията*. Авторовият патос е критичен в две посоки: д-р Стайкова счита, че, от една страна, тя не заема достатъчно място в политическия дневен ред, а от друга страна, на нея се гледа повече като на проблем отколкото като на необходима част от решаване проблемите на страната по отношение на развитие и модернизация (с.177). Съществено място е отделено и на финансовата децентрализация.
- *Рецепта за успех*. Авторката има интелектуалната смелост да формулира визията си за смели и иновативни градове, чиято реализация тя вижда в четири взаимосвързани насоки – използване преимуществата на глобалния свят, високите технологии, зелената идея и гражданската активност като ‘добри примери и посланици на новата визия за градове на бъдещето’ (с.206).
- Книгата е ерудирана, използва и класически, и съвременни публикации, като стилът не е тежко академичен, а четивен и увлекателен.
- Авторката изпълнява своето обещание хабилитационният труд да бъде считан като пролегомени, като въведение в изключително комплексната интердисциплинарна проблематика на града, която да бъде продължена с други книги. Следващата книга Устойчиво градско развитие – поуки за София – вече е факт.

- Съществен позитивен критерий за положителната оценка на д-р Стайкова е свързана с вплетеността на проблематиката в учебния процес и научно-образователната динамика в НБУ. Важни тези и информационни масиви от монографията са апробирани в магистърския курс „Управление и анализ на градски политики“. Този курс е включен в програмата ‘Политически мениджмънт и публични политики’ по предложение на д-р Стайкова и е атестат за иновативността и на преподавателя, и на програмите на Департамент ‘Политически науки’, винаги обърнати към нови и перспективни направления на политологията. Вдъхновена от курса и от интереса на студентите към него беше теренната работа съвместно с Департамент Администрация и управление под ръководството на д-р Стайкова. Теренното проучване беше на тема „Градски политики, бизнес среда и местна демокрация: изследване на среден български град (Лом)“ и изключително успешно осъществено през 2017 г. Студентите от двата департамента представиха резултатите на кръглата маса „Политики и предприемачество в средна българска община“ в рамките на семинара „Градски политики, предприемачество, местна демокрация“. Тази задълбочена и интересна учебна, теренна и семинарна работа ще продължи да се развива и благодарение на новата монография. Друга форма на приложен принос е участие на д-р Стайкова в екипа, консултирал Столична община в големия международен проект ‘Отворени градове’. Неговата теоретична и политическа триада – лидерство, интернационализация, интеграция – е разгърната и в книгата.

Няма изследване, което да не съдържа дефицити и да не повдига *критични съображения*. Почти неизбежно е ‘влюбването’ на автора в толкова атрактивния предмет на изследване – града, но то води до известно аналитично олекотяване на националното в в авторската интерпретация на градско и глобално чрез мрежите от градове: ‘Днес живеем не толкова в национални държави колкото в мрежи от градове’ (с.24). Глобализацията наистина ерозира националното, но не само чрез механизмите на глобалния град, и не до степента на минимизиране на Вестфалския ред, която прозира на моменти в текста. Читателят би очаквал съотношението между критична рефлексия и програми, политики, принципи да е по-категорично в полза на първата. Същото е валидно и по отношение на богатия корпус от тенденции, нормативни актове, политически документи, платформи и ненапълно задоволения ‘апетит’ на читателя от повече техни илюстрации – верифициращи

или проблематизиращи – от неизчерпаемостта на градовете. Тези съображения са формулирани в контекста на академичен дебат, както хабилитационният труд безспорно заслужава. За целта на процедурата за доцент държа да подчертая, че достойнствата на книгата безспорно и категорично преобладават над някои неизбежни дискуссионни въпроси.

За дебата на защитата, както и за по-експлицитно свързване на хабилитационния труд с новата колективна книга за София със съставителството на д-р Стайкова, бих поставила следния въпрос: ако имате възможност да формулирате стратегически препоръки към (евентуален) визионерски лидершип на столицата, кои биха били трите ключови?

Бих допълнила, че основните резултати на изследването бяха интересно представени и оживено обсъдени на хабилитационния семинар, в който активно участие взеха студенти и преподаватели от няколко департамента.

Изследователски опит

Зрелият изследователски образ на д-р Стайкова е уплътнен от изследвания в три теоретични полета – миграционни и бежански изследвания, е-управление и е-гражданственост, градски изследвания и политики. Всяко едно от тях е уплътнено от най-високи европейски стандарти с публикации у нас и в чужбина, с университетски, национални и международни проекти, с доклади и организация на значителен брой конференции, семинари, уъркшопове и други академични форуми.

Креативната и всеотдайна работа със студентите е червена нишка, която пронизва всички дейности на д-р Станкова. Тя е сред радетелите и реализаторите на идеята, че най-обещаващите студенти трябва да започнат да трупат изследователски опит още на студентската аскамейка. Сред многобройните примери ще посоча четири: теренната работа в среден град (Лом) със студенти от два департамента с представяне на резултатите на кръгла маса; включване на отделни най-блестящи студенти в най-престижни европейски проекти по Хоризонт 2020; писане на академични текстове в съ-авторство с изявени студенти; обучение на студенти като културни медиатори и активното им включване в интеркултурни дейности с младежи бежанци и мигранти. За илюстрация на иновативния характер на тези дейности бих посочила факта, че те привлякоха и отделни студенти от

други университети, силно ангажирани с интеркултурната проблематика и откриващи по-убедителни нейни реализации в НБУ.

Д-р Стайкова е интересен пример за млад изследовател, която още на етапа на хабилитацията вече започва съдържателно да работи за професура с най-ярквата заявка – създаване на ‘школа’, на изследователска общност около перспективна проблематика. Илюстрация е цитираната поредица, новата книга в нея, както и високите очаквания поредицата за градски изследвания и политики успешно да продължи.

Публикации

Броят и качеството публикации отговарят и надхвърлят изискванията за хабилитация. Те са на три езика – български, английски и френски. Важно е да се подчертае, че те са в списания и книги, издадени в НБУ, други солидни национални и престижни международни издатели.

Преподавателски опит

Познавам д-р Стайкова от множество курсове и мога категорично да твърдя, че е талантлив, иновативен и всеотдаен преподавател. Използва успешно възможностите на новите информационни технологии за съдържателна и богата интерактивност със студентите. Въвежда непрестанно нови методи, които студентите харесват и оценяват. Внимателна е към очакванията и изискванията на студентите, но и неизменно следва високи академични стандарти на оценяване. Води курсове в три големи сфери – миграционна и интеграционна политика, градски политики и политики на гражданство. Във всеки има солидна изследователска дейност, така че курсовете са базирани и непрестанно обновявани с най-нови изследвания в съответните сфери, някои буквално от кухнята на изследователски проекти. Отличната оценка на студентите – 4.58 от 5 – е атестат за високи постижения в преподаването.

Принос за развитие на НБУ

Без колебание можа да кажа, че д-р Стайкова е едно от емблематичните лица на НБУ и категорично свидетелство за политиката на университета за формиране и промотиране на ярки, блестящи млади преподаватели и изследователи. Тя не просто убедително преминава

през всички стъпала – студент, докторант, гл-асистент, сега в процедура за хабилитация, тя оставя ярки следи във всяко едно от тях. Отличена е като най-добрият студент по политически науки в страната през 2008 г. Носител е на наградата Мозер за отлични постижения и гражданска активност. Убедително се нарежда сред избранниците за стипендия на НБУ за докторска дисертация, която защитава блестящо.

Впечатляващо е в колко направления и с колко многобройни активности съдейства за развитие иновативния и динамичен облик на Департамента по политически науки и на НБУ: участва в лансирането и ръководенето на първия и единствения семинар в страната по миграционна политика, съвместно с департаментите по право и социална работа участва в създаването и редовното провеждане на първия и единствен в страната академичен семинар по права на човека, съвместно с преподаватели по публична администрация провежда интересни сесии на междудепартаментен семинар по „Градски политики, предприемачество, местна демокрация“. Координира дейността на CERMES – първия в страната академичен център по бежански и миграционни изследвания, който се радва на национално и международно признание.

Има разнообразен административен опит като програмен директор, помощник декан, понастоящем ръководител на Департамента по политически науки. Той й позволява да наблюдава процесите в университета в разнообразието и допълнителността на различните перспективи – важна предпоставка за взимане на балансиран и стратегически решения.

Едно от най-позитивните измерения на богатата административна дейност е включването на студентите в разнообразие от форми на дейност – конференция с участие на студенти, бивши студенти и преподаватели и публикация на докладите; летен университет и много други, цитирани в рецензията.

Цитирания

Цитиранията са важен индикатор за признание и за влияние на авторите изследователски резултати в мрежата в търсенията на други учени от България и чужбина. Те са конкретно посочени и свидетелстват, че резултатите на автора вече от години подхранват търсенията на други изследователи.

Лични впечатления

Познавам д-р Стайкова през всичките етапи на нейното израстване в НБУ. Имах радостта и честта да бъда неин преподавател, както и ръководител на докторската ѝ теза, да работим рамо до рамо по толкова курсове, проекти, конференции, семинари, които никога рецензия не може да обхване изчерпателно. В настоящата бих открила три аспекта.

Д-р Стайкова е изследовател на европейско ниво по количествата и качеството на своята продукция и компетенции, както и по включеността си в международни академични мрежи.

Евелина Стайкова е уважавана колега и сърдечен човек. Тя е коректна и отзивчива, с безупречно колегиално отношение и искрена диалогичност. Има лидерски качества, но е и отборен играч.

Д-р Стайкова има вече значителен принос за развитието, иновативността и динамиката на НБУ, както и визия, потенциал и капацитет да разгърне този принос. Тя има нужда от стимулиращата среда на НБУ. НБУ има нужда от инициативността, енергията и ентусиазма на млади лидери като д-р Стайкова.

Заключение

Теоретичните достойнства на хабилитационния труд *“Градски политики и местна демокрация в началото на XXI век. Глобали тенденции, европейски перспективи и български реалности”*, активната изследователска, преподавателска, публикационна и административна дейност, ангажираността в развитието на Департамент ‘Политически науки’, както и на НБУ ми дават основание категорично и убедено да заключа, че гл. ас. д-р Евелина Стайкова отговаря и на най-високите изисквания за длъжността доцент в професионално направление 3.3 Политически науки.

Проф. А. Кръстева

21 септември 2021 г.